

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 kwietnia 2023 r.

Pozycja 82

POSTANOWIENIE z dnia 26 stycznia 2023 r. Sygn. akt Ts 107/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Rafał Wojciechowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej D.M. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 2 § 1 i 3 w związku z art. 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) „w zakresie, w jakim Sądy powszechne – w ramach postępowań prowadzonych na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2019 r. poz. 2204 [...]) – przyjmują za niedopuszczalne dokonywanie własnych ustaleń rzeczywistego, aktualnego stanu prawnego i zgodnego z nim rozstrzygania sprawy, jeżeli kiedyś, w przeszłości, stan prawny został uprzednio wadliwie określony w deklaratoryjnej decyzji administracyjnej, której rażąca sprzeczność z prawem została definitywnie (ostatecznie, a nawet prawomocnie) orzeczona w stosownym postępowaniu nadzorczym”, z art. 77 ust. 2 i art. 45 ust. 1 w związku z art. 7, art. 10 ust. 2, art. 173 i art. 177 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 6 ust. 1 w związku z art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2019 r. poz. 2204, ze zm.) „w zakresie, w jakim pozbawia ochrony właściciela nieruchomości w sytuacji nieuprawnionego rozporządzenia jego własnością przez osoby trzecie, jeżeli rozporządzenie to nie było wyłącznie nigdzie prawnie nieokreślonym aktem «szczodropliwości» tej osoby”, z art. 64 ust. 1 i 2, art. 32 ust. 1 w związku z art. 21 ust. 1 i 2 i art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 3 sierpnia 2020 r. (data nadania), D.M. (dalej: skarżąca) – reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru – wystąpiła z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia w związku z następującym stanem faktycznym:

1.1. Skarżąca jest spadkobierczynią R.M., który był spadkobiercą H.M. – właścicielki nieruchomości [...], dla której prowadzono księgę gruntową oznaczoną jako tom [...].

1.2. Po wybuchu II wojny światowej powyższa nieruchomość została przejęta przez okupanta niemieckiego, który wpisał Rzeszę Niemiecką do księgi jako właściciela, a także zamknął tom [...] i przeniósł jego treść do wykazu [...] w księdze gruntowej oznaczonej jako tom [...].

Po zakończeniu wojny – w toku reformy rolnej – 14 listopada 1946 r. w księdze gruntowej wykreślono wpis Rzeszy Niemieckiej jako właściciela nieruchomości i dokonano wpisu Skarbu Państwa.

Decyzją z 22 lutego 1993 r. (znak: [...]) Wojewoda P., działając na podstawie art. 18 i art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy prowadzące ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191, ze zm.), stwierdził nabycie przedmiotowej nieruchomości nieodpłatnie przez Gminę W. Następnie, aktem notarialnym z 16 grudnia 1993r. (rep. A nr [...]) gmina ta, działając na podstawie art. 2c ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464), oddała Spółdzielni [...] w W. w użytkowanie wieczyste grunty należące do przedmiotowej nieruchomości oraz przekazała jej nieodpłatnie na własność znajdujące się na tej nieruchomości budynki.

Decyzją z 14 grudnia 2007 r. (znak: [...]) Wojewoda P. stwierdził, że przedmiotowa nieruchomość nie kwalifikowała się do przejęcia jej przez Skarb Państwa w ramach reformy rolnej. Z kolei Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z 2 września 2009 r. (nr [...]) stwierdził, że decyzja Wojewody P. z 22 lutego 1993 r. w zakresie, w jakim obejmowała przedmiotową nieruchomość, została wydana z naruszeniem prawa, niemniej jednak organ ten odmówił stwierdzenia jej nieważności z powodu nieodwracalnych skutków prawnych, jakie ona wywarła.

1.3. Wyrokiem częściowym z 6 listopada 2012 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w W. oddalił powództwo R.M. oraz S.Z. przeciwko Gminie W., Spółdzielni [...] z siedzibą w W. oraz Skarbowi Państwa – Staroście W. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Apelacje powodów od tego orzeczenia zostały oddalone przez Sąd Okręgowy w P. w wyroku z 21 stycznia 2020 r. (sygn. akt [...]).

W ocenie sądów obu instancji były one związane rozstrzygnięciem administracyjnym z 1993 r., które zostało wydane w odniesieniu do spornej nieruchomości, gdyż nie ma możliwości podważenia skuteczności tegoż w trybie powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

2. W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej skarżąca podniosła, że kwestionowane przepisy naruszają prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy oraz prawo własności i równej jej ochrony.

3. Równocześnie ze skargą konstytucyjną skarżąca zainicjowała przed Sądem Najwyższym postępowanie kasacyjne.

Trybunał Konstytucyjny – działając z urzędu – ustalił, że skarga kasacyjna wpłynęła do Izby Cywilnej Sądu Najwyższego 19 grudnia 2020 r. i została zarejestrowana pod sygn. akt [...], a następnie zawiesił niniejsze postępowanie na podstawie art. 78 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

Postanowieniem z 2 czerwca 2021 r. (sygn. akt [...]) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, a odpis tego orzeczenia wpłynął do Trybunału 12 listopada 2021 r.

Postanowieniem z 9 czerwca 2022 r. Trybunał Konstytucyjny podjął niniejsze postępowanie na podstawie art. 78 *in fine* u.o.t.p.TK.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 9 czerwca 2022 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącej 1 lipca 2022 r.) skarżąca – na podstawie art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK – została wezwana do usunięcia braku formalnego skargi konstytucyjnej przez doręczenie pięciu poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii:

- a) decyzji Wojewody P. z 22 lutego 1993 r., na podstawie której Gmina W. nieodpłatnie przejęła własność wskazanych w skardze konstytucyjnej nieruchomości,
- b) aktu notarialnego z 16 grudnia 1993 r. (repertorium A [...]),
- c) decyzji Wojewody W. z 14 grudnia 2007 r. (znak: [...]),
- d) decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 2 września 2009 r. (nr [...]),
- e) decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z 26 listopada 2009 r. (nr [...]),
- f) rozstrzygnięcia o odmowie stwierdzenia nieważności decyzji Wojewody W. z 14 grudnia 2007 r. (znak: [...]), o którym mowa na s. 28 uzasadnienia skargi konstytucyjnej.

Wraz z wniesionym do Trybunału 8 lipca 2022 r. (data nadania) pismem procesowym skarżąca wykonała powyższe zarządzenie.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Stosownie do art. 78 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), gdy skarżący wniósł równocześnie ze skargą konstytucyjną nadzwyczajny środek zaskarżenia, postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym może zostać zawieszono do czasu rozpoznania tego środka.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono:

– art. 2 § 1 i 3 w związku z art. 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.) oraz art. 6 ust. 1 w związku z art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2019 r. poz. 2204, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1728, ze zm.; dalej: u.k.w.h.). Przepisy te mają następujące brzmienie:

– art. 2 § 1 k.p.c.:

„Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy”;

– art. 2 § 3 k.p.c.:

„Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów”;

– art. 5 u.k.w.h.:

„W razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym treść księgi rozstrzyga na korzyść tego, kto przez czynność prawną z osobą uprawnioną według treści księgi nabył własność lub inne prawo rzeczowe (rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych)”;

– art. 6 ust. 1 u.k.w.h.:

„Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych nie chroni rozporządzeń nieodpłatnych albo dokonanych na rzecz nabywcy działającego w złej wierze”.

3. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna kwalifikuje się do rozpoznania merytorycznego, albowiem została sporządzona w imieniu skarżącej przez radcę prawnego (art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK), zaś skarżąca:

– wyczerpała przysługującą jej drogę prawną (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK), ponieważ wyrok Sądu Okręgowego w P. z 21 stycznia 2020 r. (sygn. akt [...]) jest prawomocny i nie przysługują od niego żadne zwykłe środki zaskarżenia;

– prawidłowo określiła zaskarżone przepisy jako przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK);

– wskazała, które konstytucyjne prawa i wolności i w jaki sposób – jej zdaniem – zostały naruszone przez zaskarżone przepisy (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK);

– przedstawiła uzasadnienie sformułowanych przez nią zarzutów w przedmiocie niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

W niniejszej sprawie został też dochowany termin do wniesienia skargi konstytucyjnej.

4. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga nie jest obciążona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK, a sformułowane w niej zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK – postanowiono jak w sentencji.